

Snævert "frit råderum" kalder på ny finansiering

Et historisk løft af udgifterne til Forsvaret efterlader kun lidt plads til andre prioriteringer, hvis Folketinget ikke gennemfører reformer eller effektiviseringer i den offentlige sektor. Der skal foretages hårde prioriteringer, når den økonomiske politik frem mod 2030 fastlægges, hvis man har ambitioner om at udvikle det danske samfund.

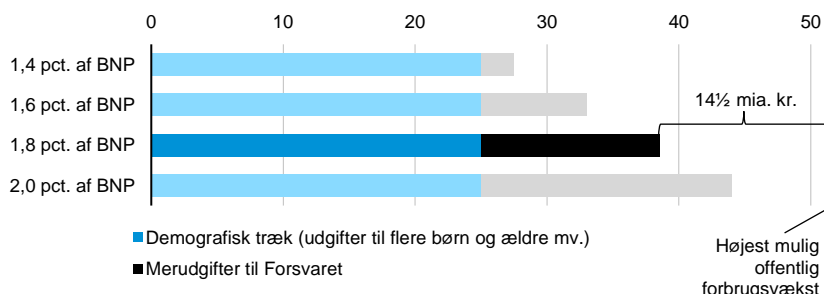
Regeringen præsenterer snart en "stram" 2030-plan

Senere på måneden vil regeringen præsentere sin første 2030-plan. Planen vil vise, hvordan regeringen ønsker, den økonomiske politik skal udfolde sig i Danmark de næste otte år. Det vil blive en stram 2030-plan, hvor "der ikke bliver mange nye penge at gøre godt med i den offentlige sektor", som Statsminister Mette Frederiksens udtrykte det i sin tale ved Folketingets afslutningsdebat.

Det kommende forsvarsforlig bestemmer "det frie råderum"

Stigning i det offentlige forbrug 2022-2030 ved forskellige målsætninger for forsvarsudgifterne i 2030

Mia. kr. (2022-priser)

Anm.: Det højeste mulige offentlige forbrug er stigningen i det offentlige forbrug fra 2022 til 2030, når man sigter efter et strukturelt underskud på den offentlige saldo på 0,5 pct. af BNP. Råderummet er korrigeret for midlertidige udgifter i forbindelse med krigen i Ukraine.

Kilde: DI-beregninger på baggrund af Danmarks Konvergensprogram 2022, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 185 (Alm. del) af 15. marts 2022 og Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 326 (Alm. del) af 23. maj 2022.

Merudgifterne til Forsvaret begrænser det økonomiske råderum

Det er især merudgifterne til Forsvaret, der begrænser det frie økonomiske råderum. Råderummet angiver, hvor mange penge, der kan bruges på nye politiske initiativer frem mod 2030 i fravær af anden ny finansiering. Med *Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik* har et bredt flertal af Folketinget besluttet, at forsvarsudgifterne skal øges til 2,0 pct. af BNP inden udgangen af 2033. Hvor mange penge, der skal bruges i de enkelte år, og hvordan de skal bruges bliver først besluttet i det kommende forsvarsforlig. Det er derfor usikkert præcist hvor mange penge, Forsvaret lægger beslag på i regeringens 2030-plan.

Hvis det antages, at Danmark løfter forsvarsudgifterne til 1,8 pct. i 2030, omtrent svarende til en lineær indfasning frem til 2033, skønnes det at koste 13,5 mia. kr.¹ I det tilfælde vil der være ca. 39½ mia. kr. tilbage til øvrige politiske initiativer.² Det er ikke meget, når der samtidig kommer flere børn og ældre, der trækker på de offentlige ressourcer (væksten i det demografiske træk).

Det demografiske træk vil ifølge Finansministeriet lægge beslag på 25 mia. kr. i 2030, hvis udgifterne per borger skal være de samme som i dag – og der i øvrigt ikke leveres samme offentlige service på en mere effektiv måde.³

Det efterlader kun lige knap 14½ mia. kr., svarende til 1¾ mia. kr. om året, til nye politiske initiativer i form af f.eks. investeringer på uddannelsesområdet, klimaområdet, nye sygehusbehandlinger eller skattelettelser.⁴

Regeringen har øget det offentlige forbrug tre gange mere end demografiske træk tilsiger

Regeringen har allerede brugt en stor del af råderummet

Siden regeringen tiltrådte i 2019 er det offentlige forbrug steget med ca. 14¾ mia. kr. (når man korrigerer for midlertidige udgifter forbundet med coronakrisen og krigen i Ukraine).⁵ I samme periode er væksten i det såkaldte demografiske træk 7 mia. kr.⁶ Med andre ord har regeringen brugt godt dobbelt så meget på det offentlige forbrug som det demografiske træk umiddelbart tilsiger, når man korrigerer for det der er brugt som følge af corona og krigen i Ukraine.

Hvis man blot lod det offentlige forbrug følge væksten i det demografiske træk, fra regeringens tiltrædelse i 2019 til 2030, og tog

¹ Se metodeafsnittet til sidst i analysen.

² Se metodeafsnittet til sidst i analysen.

³ Se *Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 185 (Alm. del) af 15. marts 2022*

⁴ Samlet set er der plads til initiativer, der koster 9 mia. kr. i 2030 – eller nye initiativer på 1,1 mia. kr. årligt fra 2023-2030.

⁵ Se *Danmarks Konvergensprogram 2022*.

⁶ Væksten i det demografiske træk angiver, hvor meget det offentlige forbrug skulle vokse, hvis udgifterne pr. bruger af den offentlige service skulle fastholdes uændret.

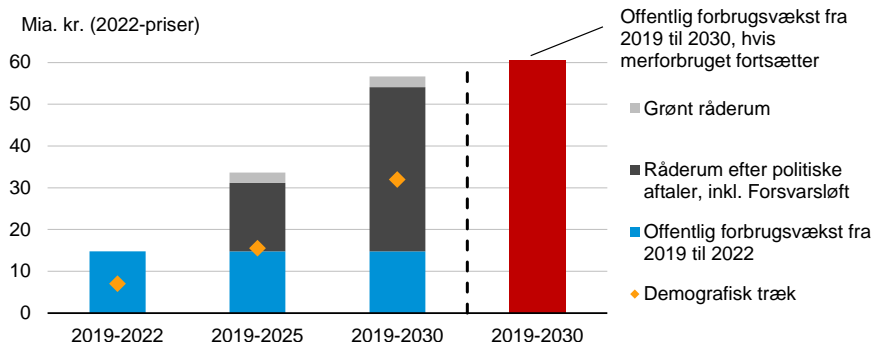
højde for mervæksten de første tre år, ville der kun skulle prioriteres ca. 17 mia. kr. ekstra til det offentlige forbrug fra 2022 til 2030 (fremfor 25 mia. kr.). I så fald ville der være flere penge tilbage til andre initiativer – selv efter et historisk løft af Forsvaret. Det frie råderum i 2030 ville være næsten 22 mia. kr. i stedet for 14½ mia. kr., hvis det offentlige forbrug ikke havde vokset så meget under den nuværende regering – og det er selvom, der tages højde for de ekstraordinært høje offentlige udgifter forbundet med coronainsatsen og krigen i Ukraine.

Hvis merforbruget fortsætter vil der ikke være et råderum tilbage i 2030

Hvis de meget høje vækstrater i det offentlige forbrug fra 2019 til 2022 fortsætter i årene fremover, vil hele det beregnede råderum være brugt på det offentlige forbrug allerede flere år før 2030. Med andre ord vil der uden ny finansiering ikke være en eneste krone til f.eks. at investere i offentlig infrastruktur, reduktioner af drivhusgasser eller et stærkere dansk erhvervsliv.

Det offentlige forbrug stiger mere end det demografiske træk

Offentlig forbrugsvækst og finanspolitisk råderum siden regeringen tiltrådte

Anm.: Der er i opgørelsen af den offentlige forbrugsvækst taget højde for midlertidige udgifter ifm. coronakrisen. Det finanspolitiske råderum er opgjort efter en forøgelse af Danmarks forsvarsudgifter til 1,8 pct. af BNP i 2030.
Kilde: DI-beregninger på baggrund af Danmarks Konvergensprogram 2022, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 185 (Alm. del) af 15. marts 2022, Aftale om nyt kontanthjælpssystem med plads til børnene og Aftale om etablering af en grøn fond.

Tidligere økonomiske planer har sikret balance på de offentlige finanser...

Lavere offentlige underskud finansierer råderummet

Når regeringen lancerer sin 2030-plan, formentlig senere på måneden, følger den en lang tradition for at lave mellemfristede økonomiske planer for Danmark, der rækker udover den igangværende og næste valgperiode. Tidligere regeringer har lavet 2005-planer, 2010-planer, 2015-planer osv. Planerne har ofte indeholdt makroøkonomiske målsætninger, for eksempel om højere beskæftigelse eller produktivitet, og har historisk sigtet efter at skabe balance eller overskud på de offentlige finanser, så Danmarks offentlige gæld kunne nedbringes.

...mens den kommende 2030-plan er baseret på offentlige underskud

Med den kommende 2030-plan vil en regering for første gang sigte efter et underskud på de offentlige finanser i en økonomisk plan. Regeringen vil budgettere med et underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030, hvilket isoleret set øger det økonomiske råderum med 14 mia.

kr. ift. et mål om 2030-balance på de offentlige budgetter. Underskuddet er der bred politisk opbakning til, jf. aftalen *Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik*.

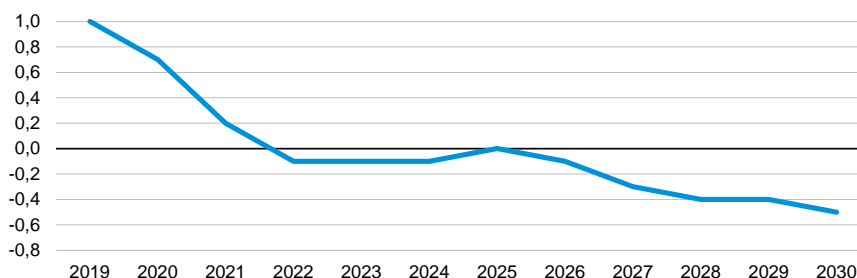
At sigte efter et underskud i 2030 har været en mulighed for at øge råderummet gennem øget gæld, som flere politikere har nævnt, også før aftalen om det nationale kompromis blev indgået. Men med kompromisset er denne mulighed brugt, og pengene er samtidig blevet øremærket Forsvaret. Denne ”sidste udvej” til at skaffe finansiering til klima, uddannelse, infrastruktur eller andre initiativer på ønskelisten er dermed ikke længere eksisterende.

I jagt på ny finansiering har Folketinget i forbindelse med aftalen om en grøn fond fremrykket skatteindtægter fra pensioner, som var ventet i midten af århundredet, til i dag.⁷ Det er problematisk at finde finansiering ved at fremrykke fremtidige skatteindtægter for at bruge dem på initiativer i dag. Problematikken består i, at fremrykning af beskatning ikke i sig selv skaffer nye indtægter. Der er blot tale om, at man vil råde over penge i dag, som var tiltænkt statskassen om mange år.

Fra plus til minus

Udviklingen i den offentlige saldo renset for konjunkturforskel mv.

Pct. af BNP

Anm.: Figuren viser udviklingen i den strukturelle offentlige saldo
Kilde: Danmarks Konvergensprogram 2022

Reformer og besparelser kan øge råderummet

Råderummet kan øges med reformer eller besparelser

Foruden underskud og fremrykning af skattebetalinger er der – hvis man ikke ønsker at mindske konkurrenceevnen – kun to andre håndtag, man kan bruge til at øge det økonomiske råderum: Reforme, der skaffer flere skatteindtægter, eller lavere offentlige udgifter. Det vil være nødvendigt at bruge et eller begge håndtag, hvis der skal være penge til de mange politiske ønsker, der løbende bliver præsenteret.

⁷ Se *Aftale om etablering af grøn fond*.

Hidtil har især reformer styrket både beskæftigelsen, vækstpotentialet i dansk økonomi og de offentlige finanser. Ifølge Finansministeriet har reformer siden 2006 styrket de offentlige finanser i 2030 med omkring 100 mia. kr. årligt.⁸ Og uden de vedtagne reformer ville der være udsigt til en faldende beskæftigelse i Danmark frem mod 2030.

Metode: Opgørelse af forsvarsudgifter og råderummet

Vi opgør i analysen, at et løft af forsvarsudgifterne til 1,8 pct. af BNP i 2030 koster 13,5 mia. kr. (2022-priser). Opgørelsen er baseret på *Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 326 (Alm. del) af 23. maj 2022*. Regeringen kan også lægge op til, at der skal være en anden gradvis indfasning af udgifterne til Forsvaret, så merudgiften bliver mindre eller større i 2030. Det ændrer dog ikke ved det samlede prisskilt i 2033 på 19,5 mia. kr. Det er usikkert hvor meget af merudgiften, der kan afholdes inden for den eksisterende ramme for offentlige investeringer, og hvor meget der skal finansieres via en reduktion i råderummet. Vi antager her, at hele merudgiften finansieres via råderummet.

Regeringen opgør i *Danmarks Konvergensprogram 2022* råderummet i 2025, hvor der er balance på den offentlige saldo, til 20 mia. kr., når der korrigeres for midlertidige udgifter forbundet med krigen i Ukraine. *Aftale om nyt kontanthjælpssystem med plads til børnene* og *Aftale om grøn skattereform for industri mv.* reducerer samlet råderummet med omkring 1/2 mia. kr. i 2030. Med et offentligt underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 har vi beregnet et råderum fra 2025 til 2030 på 33 1/2 mia. kr., hvilke samlet set efterlader plads til en vækst i det offentlige forbrug på omtrent 39 1/2 mia. kr. fra 2022 til 2030 efter de nævnte politiske aftaler og løftet af forsvarsudgifterne til 1,8 pct. af BNP.

⁸ Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 306 (Alm. del) af 14. maj 2021